

Besiktning av skiftesverksladan på Askeröd Gård, Lilla Edet.

Detta är en dokumentation från en snabb översiktlig besiktning av ladan på Askeröd Gård utförd av Ulrik Hjort Lassen, timmerman och hantverksforskare. Besiktningen företogs på plats 4/10 2019. Det har inte gjorts några statiska eller strukturmekaniska beräkningar och besiktningen är gjort från en hantverksmässig synvinkel. Skador som bör åtgärdas har fått ett nummer från 1-7 och en översikt över dessa finns i slutet av dokumentet. Akuta skador markeras med rött och skador som bör åtgärdas inom några år markeras med blått.

Helheten

Ladan är byggd med mittdelen i skiftesverk och två slätttimrade rum i båda ändar med en ovanbyggnad i stolpverk, så hele ladan har samma typ av takkonstruktion. De timrade delarna är klädda med omålat panel. Ladan är ca 33 meter lång och 8 meter bred.

Grunden/syllen

Ladan står på en kallmurat naturstensgrund som är låg i framkant och hög i bakkant, ca 1 meter, eftersom marken lutar ned mot en åker. I skiftesverksdelen på baksidan står de bärande stolpar på naturstensplintar, och eftersom marken är mycket lerig har bärigheten i dessa plintar försvagats. Invändigt ligger golvet på golvbjälkar och några bärlinor som står på betonggrörsplintar, som står ganska ostabilt och där flertalet har välts, men nyligen rests upp igen.

1 På hela framsidan är det för lite höjd på syllen, och det finns för mycket växtlighet som håller fukt och skapar risk för rötangrepp. **Detta måste åtgärdas genom att det överste jordlagret grävs bort** för att syllen och de nedersta delar av panelen ska ha möjlighet för att torka ut. Framför porten i mitten av ladan är det lagt makedam som ligger helt upp mot syllen. **Detta måste grävas bort, och någon annan form för ramp av trä kan byggas.** Syllen har lagats längs hela skiftesverksdelen och på norra sidan om porten är det lagt in fler syllar (gamla telefonstolpar), som ligger i en lägre nivå än på den andra sidan. Dessa syllar är lite rötskadade, men för att bedöma syllarnas skick behöver de först friläggas.

2 På två ställen på baksidan har skiftesverksstommen skadats och hela byggnaden har deformerats och buktar ut på båda framsida och baksida. Vid tidigare lagningar har en ny plint gjutits där på plats ovan på en granitsten, men denne lutar i nuläget så pass mycket så att det finns risk för att de välter vilket skulle innebära stora skador på stommen. **Detta bör åtgärdas med att laga två plintar, som placeras direkt under de bärande stolparna. OBS: Denna åtgärd kan vara farlig och byggnaden behöver säkras med temporära stöd under syllarna på ett flertal ställen.** Det bedöms i nuläget inte nödvändigt att försöka trycka eller dra in syllen, men att säkra stommen i det läget den befinner sig nu, eftersom ett nytt golv har byggts in i skiftesverksdelen, och det i så fall handlar om att flytta både framsidan och baksidan.

3 På framsidan buktar syllen ut på södra sidan av porten och **detta kan behöva åtgärdas**, men blir i så fall en lite större operation, där **alla bålarna plockas ut, taket säkras upp med stämp och syllen lagas eller eventuellt bytas ut**. Dock skulle man i så fall gå över hela framsidans syll.

4 På baksidan av den norra timrade delen är det en del småskador på naturstensgrunden, där det verkar som att hörnet har flyttat sig lite, och det finns några hål i grunden, **som bör åtgärdas men som inte bedöms vara akut**.

Stommen

Hela stommen är generellt i ganska bra skick, där de två timrade delarna fungerar stabiliserande på resten av byggnaden. I skiftesverksdelen finns det inga strävor på tvärs av byggnaden, men det sitter rotnän på alla bärande stolpar som alla verkar vara i funktion, och på längden ger skiftesverket lite stabilitet. Dessutom har sidorna av den mittersta delen vid porten två stolpar mellan syllar och bindbjälkar, som stöttar upp direkt under stödbenen i takstolarna.

5 Ovanför den gjutna plinten (som håller på att välta) har skiftesverksstommens remstycke/hammarband lagats, och bindbjälken vid denna stolpe och den nästa bindbjälken har skarvats i var sin sida av ladan. Dessa skarvar verkar vara förlängningar av bindbjälken, som sannolikt har lagts in eftersom att byggnadens baksida

har åkt utåt, när plintarna har sjunkit. Dessa lagningar är gjorda med skarvar i båda bjälkar och lagningarna ligger ovanför varandra, vilket är en riskkonstruktion, men än så länge syns inga stora deformationer på dessa. Nedböjningen på bindbjälken är ca en tum på 8 meter (bild). Däremot är båda hanbjälkarna i takstolarna ovanför ur funktion, och takstolarna på baksidan har där nedböjningar på ca 10 cm (bild), vilket tydligt syns utifrån, när man siktar med takfallet, och dessutom är dymlingen som håller åsen på plats knäckt. **Detta bör åtgärdas med två nya hanbjälkar som läggs in, och där kan man försöka trycka ut taksparren lite.** Förlängningarna av bindbjälkarna gör dock att det inte går att göra helt bra utan att också byta dessa, vilket i nuläget inte anses vara akut för byggnaden. På ett ställe där takstolensstödben går ned på bindbjälken vore det bra att placera en stolpe, men detta kommer i så fall att försämrå användningen av rummet.

Timmerväggen

6 Timmerstommen är generellt i bra skick, där timret är synligt på insidan och panelklädd på utsidan. På baksidan av den sydliga timringsdelen är det lite deformationer där timmerstockarna buktar inåt. **Detta bör på sikt åtgärdas genom att sätta två par följare på båda insida och utsida som håller ihop väggen.** Om man vill dra tillbaka stockarna kan man behöva lyfta/trycka upp bjälklaget och taket ovanför. På den sydliga gaveln finns redan följare men bara på insidan.

På ett ställe i norra delen finns lite rötskador på en bjälke, men denna är torr och inte aktiv, och kommer sannolikt från en tidigare läcka i taket, och den bedöms inte vara av väsentlig storlek till att behöva åtgärdas i nuläget.

Skiftesverket

7 Skiftesverket består av stolpar med inhuggna spår och halvklovar som bålur, där den runda sidan vänder inåt. På ett flertal ställen på båda baksida och framsida har dessa bålur tryckts ihop för mycket, och på några ställen håller de på att tryckas ut av sina spår. **Detta bör på sikt åtgärdas, men har ingen stor betydelse för byggnadens bärlighet.** På baksidan har 3 fack som tidigare sannolikt har varit i skiftesverk numera ersatts av panel. För att öka byggnadens stabilitet kan man med fördel sätta in några snedsträvor i dessa fack.

Taket

Takkonstruktionen mår generellt bra, och över de timrade delarna finns korta strävor från väggarna upp till takfoten. Sperrebockarna är alla intakta, och åsar ligger omlott på dymlingar och ennockå ligger på diagonalen i sperreknuten. Dock är det lite konstigt att det bara ligger en sidoås till detta tunga tegeltak, men sannolikt har det varit en lättare taktäckning tidigare. På åsarna ligger sekundärt bärande sparrar som går från nock till remstycket, och på sidan om dessa ligger mindre taktassar från sidoåsen helt ut i takfoten. Taktäckningen består av ett undertak av liggande okantade brädor med ett undertak av spån. Utvändigt ligger ett handslagt tegeltak som verkar vara omlagd och det syns inga läckage i nuläget. Dock är det viktigt att hålla ständig översikt och byta ut skadade pannor.

Skadeöversikt

